

SECCIÓ DE SENDERS AE TALAIA

EL CAMÍ DELS BONS HOMES GR-107

**1a Etapa : SANTUARI DE QUERALT - ESPINALBET - SANTUARI DE CORBERA -
CASANOVA DE LES GARRIGUES - COLL DE LES NOU COMES - PEGUERA**

25 d'octubre de 1998

HORARI PREVIST

Sortida de Vilanova i la Geltrú.	6 h	HORA NOVA !!!
Colònia el Rosal. Esmorzar.	8	h
	8.30	h
Santuari de Queralt.	9	h
Inici de l'etapa.	9.10	h
Espinalbet. Reagrupament.	10.30	h
	10.40	h
Casanova de les Garrigues. Reagrupament.	11.55	h
	12.05	h
Instal·lacions del ferrocarril. Reagrupament.	13	h
	13.10	h
Peguera. Dinar.	14.20	h
	15.30	h
Coll de la Creu de Fumanya.	16.10	h
Sortida cap a Vilanova.	16.20	h
Vilanova i la Geltrú.	20 h	Tot depèn dels boletaires

Notes.-

- ** Esmorzarem a la Colònia el Rosal i dinarem al poble abandonat de Peguera. **Cal portar el dinar a la motxilla** perquè els autocars no els trobarem fins més endavant. Una mica abans d'arribar a Peguera hi ha una font.
- ** Travessarem algunes tanques per al bestiar. **Cal deixar les portelles tal com estaven.**
- ** Recordeu que durant la nit del dissabte a diumenge **es fa el canvi d'hora.**
- ** Si us plau, sigueu puntuals, respecteu els reagrupaments i vigileu que hi sigui tothom.

SECCIÓ DE SENDERS

AE TALAIA

EL CAMÍ DELS BONS HOMES GR-107

**1a Etapa : SANTUARI DE QUERALT - ESPINALBET - SANTUARI DE CORBERA -
CASANOVA DE LES GARRIGUES - COLL DE LES NOU COMES - PEGUERA**

25 d'octubre de 1998

Amb l'etapa d'avui iniciem el recorregut del sender GR-107 que travessa la serralada dels Pirineus des del santuari de Queralt, al Berguedà, fins al castell de Montsegur, a l'Ariège, amb una longitud d'uns 190 km. Aquest sender, en una clara intenció d'aprofitar-se turísticament del creixent interès pel catarisme, s'ha batejat amb el nom de Camí dels Bons Homes. Tot i que és molt probable que no hi trobem gaires vestigis del pas dels càtars, de ben segur que, en seguir aquest camí, descobrirem uns magnífics paratges que d'altra manera ens restarien desconeguts.

Prova de l'interès que hi ha en promocionar turísticament aquest sender és que ja hi ha editada la seva topogua. A continuació reproduïm íntegrament el pròleg d'aquesta topogua que és escrit per Anoni Dalmau i Ribalta (Antoni Dalmau és l'autor de la novel·la *Terra d'oblit* i el curs passat va venir a la Talaia a fer una conferència sobre els càtars).

Pròleg de la topogua del Camí dels Bons Homes

Durant molt de temps, la serralada del Pirineu ha estat una mena de barrera infranquejable, un mur de separació entre els catalans d'una banda i l'altra, o entre els catalans i els occitans. La frontera divisòria entre els dos estats veïns ha actuat massa sovint com un obstacle relativament insuperable, com una ratlla gruixuda que marcava la ignorància mútua entre pobles tanmateix germans.

Molt darrerament, però, les noves comunicacions per carretera i la construcció d'un autèntic projecte europeu han començat a esgairar la rigidesa de la frontera i del mur, i els ciutadans i les institucions dels dos costats de la ratlla han començat a desbrossar el camí d'una col·laboració efectiva que, amb el pas del temps, ens permetrà sens dubte de poder-nos conèixer millor.

I, tanmateix, això no havia estat sempre d'aquesta manera. Hi hagué un temps, enllà de la nit de la història, en què la comunicació entre els dos costats de la serralada pirinenca era més fàcil i més franca. Podem trobar-ne testimoniatges de tota mena, des dels vincles de vassallatge feudal fins a la veu compartida dels trobadors, des dels lligams econòmics de tot ordre fins al recorregut anual dels ramats pels camins de la transhumància. En aquella època medieval, la gent de les valls de l'Ariège o de l'Aude parlaven simplement dels colls quan es referien a la serralada que els separava de la terra catalana i que tan fàcilment travessaven...

I les idees, també, és clar. Circulant d'un costat a l'altre, amb la naturalitat d'un veïnatge tan proper i d'unes llengües germanes que no presentaven problemes de comprensió. I, entre aquestes idees, també totes aquelles noves doctrines religioses de l'època medieval que, apartant-se del camí de

corrupció de l'Església catòlica, volien retornar al missatge autèntic de l'evangeli de Jesús i oferien al poble creient una via singular de salvació.

Ja ho sabem: Occitània, terra d'intercanvis comercials i d'una cultura renovada, va ser el focus principal d'aquestes idees herètiques que uns homes barbuts, vestits amb un senzill hàbit de burell i practicants d'una rígida moral de conducta, predicaven per les places de les viles noves i per les cruïlles dels camins. Uns homes i unes dones que, paradoxalment, coneixem amb el nom de càtars, una de les diverses designacions pejoratives amb què van anomenar-los aquells qui, en vista de la perillosa expansió de la seva doctrina, van perseguir-los després amb una ferocitat que encara avui ens esborrona.

Ben mirat, parlem de tres segles escassos (XII, XIII, XIV), d'un pas terriblement fugaç per la terra occitana i per la història. Un instant relativament efímer de glòria i, de seguida, un mètode d'extermini - la croada i la inquisició- que, després d'unes quantes dècades de persecució i de vida clandestina, va acabar esborrant literalment la presència i el rastre dels càtars. I, tanmateix, és un episodi de tal força i de tal intensitat que els homes i les dones del nostre temps, perduts sovint en la incertesa d'un temps de crisi i de canvi, se senten estranyament fascinats pel destí tràgic d'aquells bons homes d'ara fa set o vuit segles.

El Camí dels Bons Homes ressegueix aquest rastre. Partint de les empremtes que la història ens ha deixat en una banda i altra del Pirineu, descobreix un paisatge extraordinari, mostra una ruta turística realment atractiva i, sobretot, obre una porta de contacte i de coneixença entre la gent del Berguedà i de l'Ariège, de Catalunya i Occitània. D'aquesta manera, l'evocació d'un passat compartit i la descoberta d'un territori d'una bellesa excepcional confereixen a aquest recorregut turístic un caràcter singular que crida poderosament la nostra atenció i que ens convida a emprendre il·lusionats aquest camí.

DESCRIPCIÓ DEL RECORREGUT

Horari	
Parcial	Total
0.00	0.00

Situats a la plaça-mirador del Santuari de Queralt (1120 m), i com si se sortís de l'església, anem a la dreta vers les escales que pugen a la cova de la Troballa.

0.01	0.01
------	------

Deixem les escales que pugen a la cova de la Troballa, un edifici modernista que queda just al davant, i girem a la dreta. Escales avall, el camí s'endinsa en una fageda.

0.03	0.04
------	------

Font del Bou ubicada entre dues grans roques. Seguim pel camí.

0.03	0.07
------	------

En trobar unes escales agafem el corriol de la dreta que baixa entre pins i matolls.

Tindrem vistes sobre el pantà de la Baells i, a l'esquerra de Queralt, es veu l'església romànica de Sant Pere de Madrona. Més endavant veurem el serrat de la Figuerassa i el nucli d'Espinalbet.

0.13 0.20

Arribem en una petita clariana i seguim el camí de l'esquerra que puja lleugerament.

0.07 0.27

Girem cap a l'esquerra pujant per la torrentera.

0.06 0.33

Compte! Agafem un corriol cap a la dreta.

0.19 0.52

Travessem el riu Demetge (1040 m), arribant a la urbanització d'Espinalbet.

0.09 1.01

Arribem a la carretera Berga-Rasos de Peguera; la seguim cap a l'esquerra. La travessem just abans del torrent de Tagast per tal agafar el camí de la dreta que seguirem fins trobar un corriol a mà esquerra.

0.18 1.19

Església de Sant Vicenç d'Espinalbet (1240 m).

0.19 1.38

Prat davant del Santuari de la Mare de Déu de Corbera (1400 m). Travessem el prat cap a la dreta per trobar la pista que ens cal seguir.

Veurem el massís de la Figuerassa i un gran espai obert al fons que abasta pràcticament, en un dia clar, tota la Depressió Central fins a la Serralada Prelitoral.

0.09 1.47

Al coll de l'Orier seguim el camí de més a l'esquerra. Des d'aquest coll es pot admirar la magnífica paret rocallosa que hi ha darrera del santuari de Corbera.

0.02 1.49

Agafem un corriol a la dreta marcat amb una creu groga (Ruta de l'Estany).

0.05 1.54

Travessem un filat i continuem per aquest camí que sembla una torrentera.

0.03 1.57

En arribar en una bifurcació anem cap a la dreta en direcció al rierol. Atenció! el camí és poc senyalitzat.

0.10 2.07

Veiem un senyal metàl·lic groc i blanc que indica el Camí Vell o Sender de la Fageda. Girem a

l'esquerra, trobem una estaca amb el cap groc i seguim en la direcció indicada per la fletxa.

0.07 2.14

Coll de la Pomera (1460 m). Una mica més endavant, en arribar en una petita esplanada, el GR se separa del camí de l'Estany que va cap a l'esquerra.

0.09 2.23

S'arriba en una clariana on es troba el llit d'una torrentera i diversos camins; cal continuar de dret avall i lleugerament a la dreta.

0.07 2.30

Som en un prat-aiguamoll amb joncs; el travessem en la mateixa direcció que seguíem.

0.04 2.34

Casanova de les Garrigues (1190 m). És un conjunt de diverses edificacions dedicades a tasques de lleure i vacances. Des de la tanca de la casa veiem el Castell de Blancafort.

0.20 2.54

Mirador amb barana de fusta des d'on veiem Cercs i l'embassament de la Baells.

0.05 2.59

Coll de les Nou Comes (1480 m). Entrem a la vall del riu Peguera.

0.15 3.14

Deixem el camí ample i agafem un corriol a l'esquerra que s'enfila en fort pendent per la fageda.

0.14 3.28

Al final de la pujada arribem a les instal·lacions en ruïnes de l'antic ferrocarril de Cercs a Peguera testimoni de l'època d'activitat minera de la zona.

0.20 3.48

Passem per un túnel.

0.04 3.52

Riu Peguera (1400 m); el travessem a gual i seguim els senyals blancs.

0.04 3.56

Arribem en una pista; la seguim cap a l'esquerra.

0.06 4.02

Desemboquem en una pista principal on recuperem els senyals blancs i vermells. Veurem les ruïnes d'un antic hangar del ferrocarril a la dreta.

0.27

4.29

Creuament de pistes (1600 m); anem cap a l'esquerra. Safareig públic; es pot agafar aigua per dinar.

0.07

4.36

Peguera (1701 m).

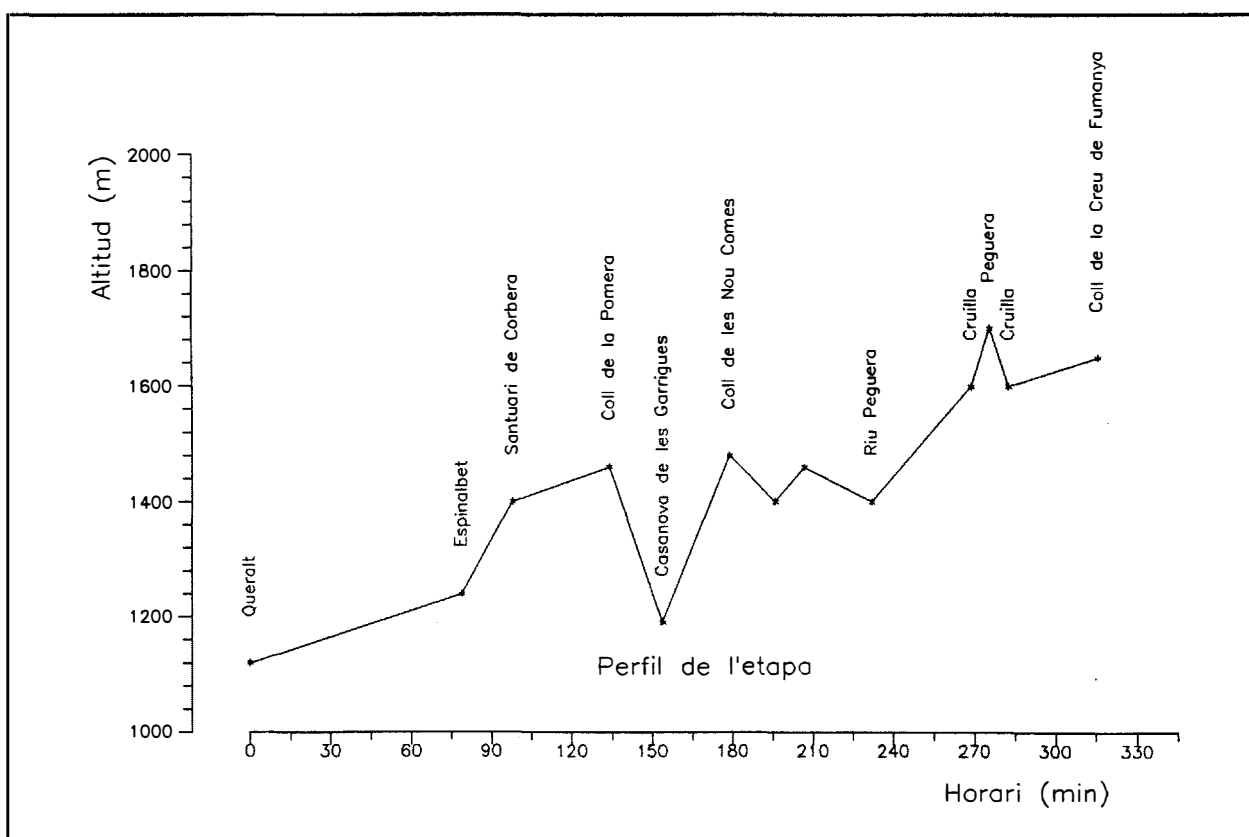
Reculem tot seguint la pista principal.

0.40

5.16

Coll de la Creu de Fumanya on trobarem els autocars.

Equip de ruta: Marga Carbonell, Judit Català, Carles Garciapons, Nati Salvador

SANTUARI DE QUERALT

El santuari de Queralt o de Santa Maria de Queralt és situat al mateix cim de la serra de Queralt, al nord-oest del nucli urbà de Berga, dins de l'antic municipi de Valldan.

La imatge de la Mare de Déu que s'hi venera fou trobada, segons la llegenda, per un pastor de Vilaformiu, cap al segle XIV, època que coincideix veritablement amb la factura de la imatge que és una talla de fusta policromada, d'uns 53 cm d'altura, que representa la Mare de Déu asseguda damunt d'un setial. L'infant es manté dempeus damunt el genoll esquerre de la Mare de Déu i trepitja un petit monstre que, segons l'historiador Ramon Huch, representa l'heretgia nestoriana.

El 1386 un mercader berguedà, dit Francesc Garreta, féu construir el santuari primitiu que fou objecte d'una restauració completa al segle XVII; més tard s'hi construí un hostal. La cova on la tradició situa la trobada de la imatge, situada prop del santuari, també fou convertida en capella; aquesta capella es restaurà completament l'any 1916 amb motiu de la coronació canònica de la imatge. L'església actual patí moltes dissorts en les guerres civils del segle XIX i sobretot en la de 1936-39, durant la qual desaparegué el retaule de l'altar major, una obra barroca notabilíssima destinada a emmarcar amb la seva grandesa la diminuta imatge. Després de la guerra es féu un retaule nou, inaugurat l'any 1964, i el 1975 s'acabà el nou campanar.

L'indret, que depengué administrativament de la parròquia de Sant Pere de Madrona del terme de la Valldan, sempre ha sigut sempre un dels focus importants de la devoció comarcal. Durant molts anys, el santuari fou en condomini entre el bisbat de Solsona i l'ajuntament de Berga, però el 1974 es va signar un acord entre ambdues entitats pel qual el bisbat es quedava amb el santuari i els serveis religiosos, els drets dels quals cedí a la parròquia de Berga, i l'ajuntament es feia càrrec de l'hostaleria i els serveis.

ESPINALBET

La parròquia de Sant Vicenç d'Espinalbet, del municipi de Castellar del Riu, centra un grup de cases i de masies esparses al sector de la capçalera del riu Demetge, sota els rasos de Peguera i dins del vessant del Llobregat. L'església, amb campanar quadrat, correspon a les obres fetes al segle XVIII i es troba incorporada en un gran edifici de dos pisos, en força mal estat, anomenat la Rectoria. Les àmplies proporcions d'aquest i les restes de les muralles, amb l'esplanada rodona voltada de carreus, permeten d'identificar-los amb l'antic castell propietat del famós trobador Guillem de Berguedà, molt transformat i modificat fins al segle XVIII.

Espinalbet és dominat al nord pel santuari de Corbera, a 1440 m d'altitud, que dona nom a la serra de Corbera, contrafort meridional dels rasos de Peguera. L'actual edifici del santuari, del segle XVII, en substitueix un d'anterior; té al costat l'edifici de l'hostaleria, que actualment és un casal de colònies.

El terme municipal de Castellar del Riu, del Berguedà, ja al límit amb el Solsonès, s'estén al sector meridional dels rasos de Peguera que comparteix amb els termes veïns de Cercs, al nord-est, de Fígols, al nord, i amb l'enclavament de Catllarí, pertinença de Montmajor al nord-oest. A més de Sant Vicenç d'Espinalbet, al municipi hi ha la parròquia de Sant Vicenç de Castellar, amb l'església d'origen romànic però molt reformada, i la de Llinars de l'Aiguadora, amb l'església de Sant Iscle i Santa Victòria de construcció relativament moderna.

Dins del terme també cal esmentar l'extens pla de Campllong, davant de la masia de Campllong, on s'aixecava l'històric Pi de les Tres Branques, gran pi de tres besses que tenia 28 m d'alçada i uns 6 m de circumferència a la seva base. Ja al segle XVIII la religiositat popular hi veié un símbol de la Santíssima Trinitat i el bisbe de Solsona concedí 1746 indulgències a qui resés davant seu. Amb la Renaixença i l'expansió de l'excursionisme, esdevingué un símbol de les llibertats catalanes i fou cantat pels poetes. Tradicionalment s'hi celebraren al seu voltant aplecs i cantades i el seu propietari Tomàs Campà el cedí el 1901 a la Unió Catalanista. Durant la guerra civil de 1936-39 morí, en part perquè, per afany de voler-lo protegir, anys abans de la guerra, hi cavaren un fossat i l'ompliren de ciment que li danyaren les arrels.

PEGUERA

El poble de Peguera pertany al municipi de Fígols que és situat a la banda oest de l'Alt Berguedà, al massís muntanyós de la serra d'Ensija i dels rasos de Peguera, on forma l'alta vall de la Garganta i també l'alta vall del riu Peguera. Actualment el cap de municipi és el poble dispers de Fígols Vell, també dit erròniament Fígols de les Mines, que s'estén per una plataforma situada a 1154 m d'altitud, entre els cingles de Vallcebre i els de la Garganta. És centrat al voltant de l'església parroquial de Santa Cecília, de planta romànica, molt refeta, que encara deixa veure elements primitius com ara la torre del campanar.

Les restes del poble de Peguera, actualment abandonat, s'emplacen a la capçalera de la vall del mateix nom, a 1701 m d'altitud, entre els rasos de Peguera, al sud, i la serra d'Ensija, al nord. Per damunt de les cases domina el roc de Peguera, on fou construït el castell de Peguera, cap a mitjan del segle XI. Avui en dia no en queden més que uns pocs vestigis, però a l'edat mitjana, tot i que el castell era petit, aquest nucli tenia una vitalitat superior a la de Fígols. D'aquest indret sorgí la important família nobiliària dels Peguera, originàriament castlans de la fortalesa, el primer dels quals, Hug de Peguera, apareix esmentat el 1124 en un document. Els Peguera, arran de la conquesta de Tortosa, milloraren de posició i esdevingueren una de les famílies més prestigioses del Principat. Més endavant la branca familiar dels castlans de Peguera es traslladà al Lluçanès pel matrimoni de Guillem de Peguera amb Ermessenda de Gurb i d'Olost, al segle XIII. L'ur fill fou Ramon de Peguera i de Gurb, mort el 1290, que afegí el castell de Balsereny al seu patrimoni i fou besavi de Ramon de Peguera i de Belllloc, mort el 1388, conseller de Pere III de Catalunya i Aragó. Amb el seu fill, Ramon de Peguera i de Cervelló, el lloc de Peguera esdevingué centre de la baronia de Peguera. El segon baró, Ramon de Peguera i de Torrelles, fill de l'anterior, la donà el 1448 al seu nebot Galceran de Pinós-Fenollet i de Mur, baró de Pinós i vescomte de l'Illa de Canet. Des d'aleshores la baronia restà vinculada als Pinós i als Castre-Pinós.

El poble tenia la seva església, avui ensorrada, dedicada a Sant Miquel, que era sufragània de la parroquial de Fígols. Entre les cases del poble se'n veuen algunes amb portals adovellats i finestres força decoratives, que parlen de la relativa prosperitat del llogarret en èpoques passades.

Un altre lloc del terme municipal que tingué importància a l'edat mitjana és Fumanya, situat a 1450 m d'altitud, al vessant meridional de les roques de Fumanya, que són un contrafort oriental de la serra d'Ensija. Hi destaca l'església de Sant Mateu, d'una nau senzilla amb volta de pedra i amb un absis cobert amb un quart d'esfera; als costats han estat afegides en segles posteriors unes capelles laterals.

BIBLIOGRAFIA

- ## El Camí dels Bons Homes.
Topoguia de la ruta dels càtars. GR-107
Altair. Barcelona (1998).
- ## Gran Geografia Comarcal de Catalunya.
Volum 2. El Bages, el Berguedà i el Solsonès.
Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona (1981).
- ## El Berguedà.
Mapa comarcal de Catalunya (14). Cartografia escala 1:50.000
Institut Cartogràfic de Catalunya. Barcelona (1994).
- ## Rasos de Peguera. Serra d'Ensija.
Guia cartografica escala 1:25.000
Editorial Alpina. Granollers (1978).

Recull complementari

Agustí Poch

Octubre 1998

